



BIODIVERZITA A OCHRANA PRÍRODY

- RASTLINSTVO
- ŽIVOČÍŠTVO
- CHRÁNENÉ ÚZEMIA

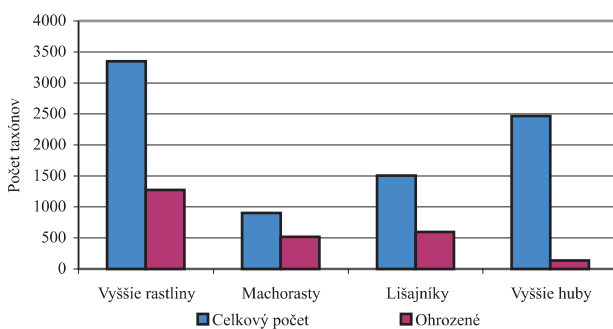
RASTLINSTVO

V Slovenskej republike sa viac ako jedna tretina pôvodných druhov rastlín nachádza v rôznom stupni ohrozenia. Najviac **kriticky ohrozených druhov flóry SR** pochádza z biotopov globálne ohrozených v celej strednej Európe (rašeliniská, mokrade, zaplavované lúky, slaniská, piesky).

V súčasnosti je v **Červenom zozname vyšších rastlín** zapísaných 1 270 taxónov (v roku 1992 - 1 009), z čoho vyhynutých je 73 druhov (32 druhov v roku 1992).

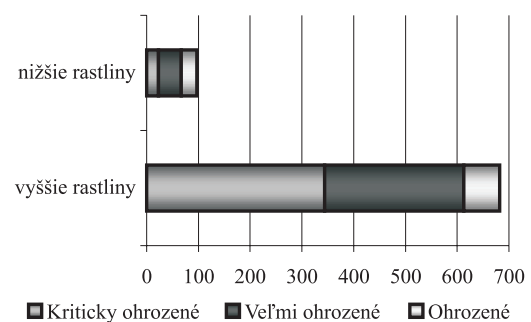
Posledné desaťročie bolo obdobím rozsiahlych inventarizačných výskumov, pri ktorých sa zaznamenal nárast počtov druhov v jednotlivých taxonomických skupinách. Prehodnocovania kategórií ohrozenosti (IUCN, 1994) znemožňuje porovnávať ohrozenosť druhov v tomto časovom období. Právne úpravy viedli k **nárastu počtu štátom chránených taxónov** v roku 1999 (z 252 na 779 v roku 1999), čím sa zvýšila ochrana najohrozenejších taxónov rastlín. Napriek týmto opatreniam sa však v uvedenom období zvýšila ohrozenosť rastlinných taxónov.

Ohrozenosť rastlín na Slovensku

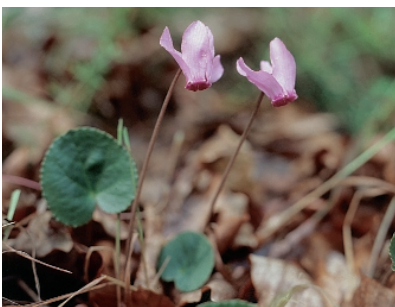


Zdroj: BÚ SAV

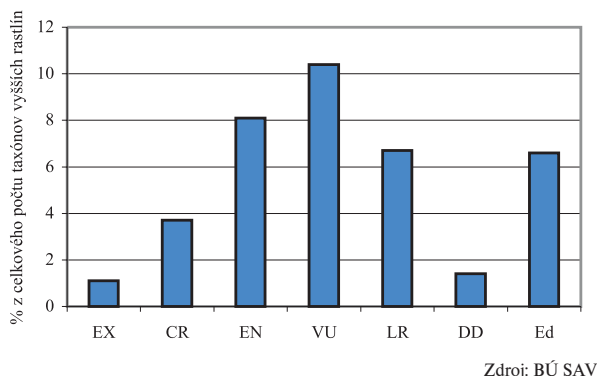
Chránené rastliny podľa stupňov ohrozenia



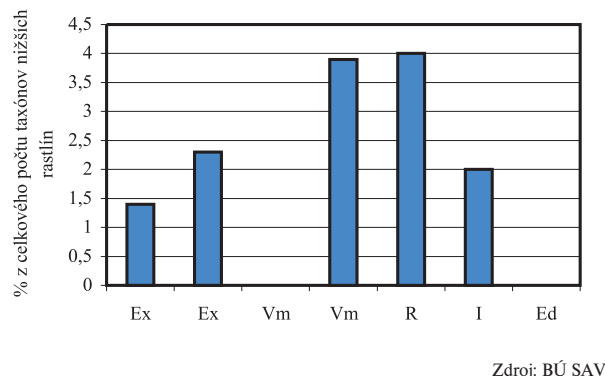
Zdroj: BÚ SAV



Ohrozenosť vyšších rastlín podľa kategórie IUCN



Ohrozenosť nižších rastlín podľa kategórie IUCN



Katagórie ohrozenosti podľa klasifikácie:

IUCN (1994): EX - vyhynuté, CR - kriticky ohrozené, EN - ohrozené, VU - zraniteľné, LR - menej ohrozené, DD - údajovo nedostatočné, Ed - endemické druhy

Staršie kategórie IUCN: Ex - vyhynuté, E - kriticky ohrozené, Vm - veľmi zraniteľné, Ed - endemické druhy, V - zraniteľné, R - vzácné, I - ohrozené, zatiaľ nezaradené

Ciele:

Akčný plán pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity SR (NSOB) pre roky 1998-2010 vytýčil pre oblasť ochrany biodiverzity nasledovné ciele:

- rozšíriť poznanie o stave zložiek biodiverzity,
- mapovať stav lišajníkov ako indikačných druhov,
- v 10 ročných časových intervaloch aktualizovať červené zoznamy taxónov a syntaxónov ohrozených druhov rastlín,
- rozšíriť štúdium populácií a biológie ohrozených druhov a málo poznaných taxónov pre potreby ich ochrany,
- mapovať výskyt inváznych druhov rastlín a vypracovať metodiky na ich likvidáciu,
- zosúladiť všetky rezortné koncepcie, plány a stratégie so záujmami ochrany biodiverzity,
- priebežne vypracovávať a následne plniť akčné plány ochrany jednotlivých kriticky ohrozených druhov s prioritizáciou podľa akútности ohrozenia ich populácií.

Národný environmentálny akčný program II. (NEAP II) z roku 1999 stanovil pre túto oblasť hlavný cieľ:

zastaviť znižovanie biologickej diverzity, vypracovávať a realizovať záchranné programy v súlade s cieľmi NSOB.

ŽIVOČÍŠTVO

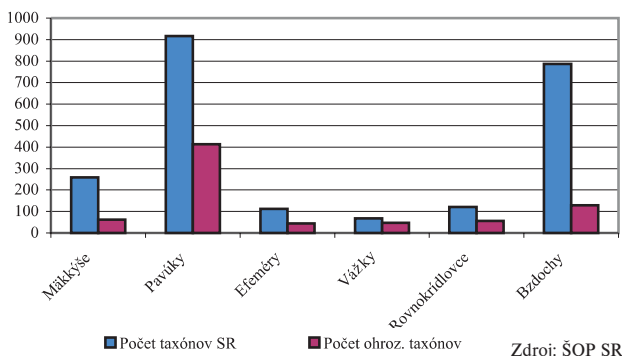
Na Slovensku bolo dosiaľ opísaných viac ako 28 800 živočíšnych druhov (vrátane bezstavovcov), pričom stav ich ohrozenosti je čoraz významnejší (vyjadruje sa v červených zoznamoch). Alarmujúci **stav ohrozenosti fauny** je najmä pri chordátoch.

V poslednom desaťročí prebiehal v SR intenzívny výskum jednotlivých druhov fauny, pričom však zmeny v kategorizácii ohrozených druhov živočíchov (IUCN, 1994) spôsobili, že výsledky získané z tohto časového obdobia nie sú vzájomne porovnateľné. Navyše, **počet štátom chránených živočíšnych taxónov** v roku 1999 vzrástol z pôvodných 384 na 749 druhov a 16 rodov, pričom sa pribrali aj druhy chránené v Európe. Zhodnotenie trendu ohrozenosti živočíchov je teda prakticky nezrovnateľné. Napriek tomu však možno konštatovať mierne rastúcu ohrozenosť živočíchov, hlavne vďaka zvýšeným antropogénnym vplyvom.

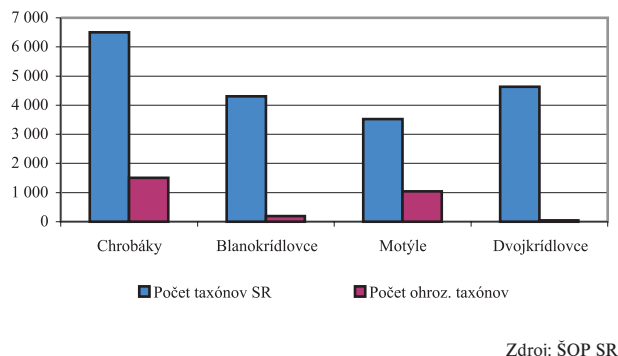
V súčasnosti je v **Červenom zozname stavovcov** zapísaných 268 druhov, čo predstavuje skoro polovicu popísaných druhov na Slovensku (ohrozenosť 48,6%).



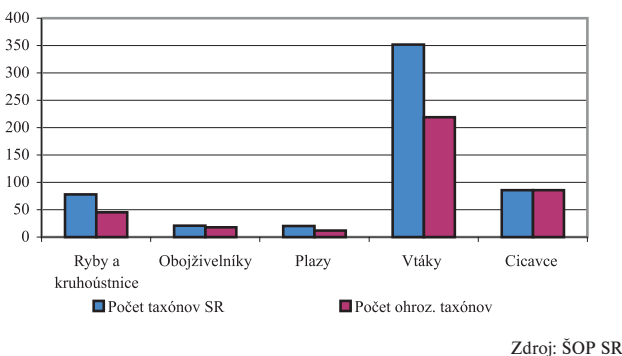
Stav ohrozenosti bezstavovcov na Slovensku



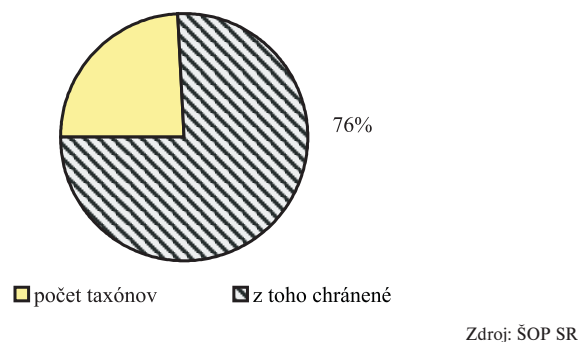
Stav ohrozenosti bezstavovcov na Slovensku



Stav ohrozenosti stavovcov na Slovensku



Ochrana stavovcov na Slovensku



Ciele:

Akčný plán pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity SR (NSOB) pre roky 1998-2010, ako aj Národný environmentálny akčný program II (NEAP II) z roku 1999 vytýčili pre túto oblasť ochrany biodiverzity nasledovné ciele:

- vytvárať podmienky pre prirodzenú migráciu živočíchov (biodukty, akvadukty), odstraňovať migračné bariéry, realizovať monitoring a ochranu biotopov,
- v 10 ročných časových intervaloch aktualizovať červené zoznamy taxónov a syntaxónov ohrozených druhov živočíchov,
- priebežne vypracovávať akčné plány ochrany jednotlivých kriticky ohrozených druhov,
- zabezpečiť adekvátnu ochranu významných vtáčích území a zlepšiť hniezdne príležitosti pre ohrozené druhy vtákov,
- vypracovať a realizovať program záchranu genofondu obojživelníkov obnovou integrity ich populácie v krajine,
- realizovať transfery, reštitúcie, reintrodukcie vybraných druhov živočíchov, dobudovať chovné stanice, pohotovostné záchranné zariadenia,
- limitovať po hranicu ekologickej nevyhnutnosti lov veľkých predátorov.

CHRÁNENÉ ÚZEMIA

Vyhlasovanie chránených území (CHÚ) a starostlivosť o ne je nástrojom realizácie územnej ochrany, ktorá má prispieť k zachovaniu rozmanitosti podmienok a foriem života na Zemi, k ochrane a trvalému udržiavaniu prírodných zdrojov, k záchrane prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a k dosiahnutiu a udržiavaniu ekologickej stability.

Zákomom NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa zabezpečila celoplošná ochrana prírody a krajiny diferencovane v 5 stupňoch ochrany a zaviedli sa nové kategórie chránených území. Ďalšie novým zákonom č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Podiel NP CHKO k celkovej ploche Slovenska sa od roku 1992 výraznejšie zmenil až v roku 2002. Postupne však, vzrástol počet menších chránených území (MCHÚ) z 901 (102 465 ha) na 1 053 (105 625 ha).

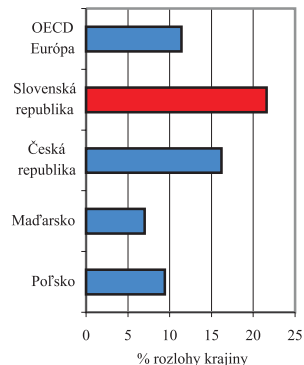
Výrazne sa však zlepšil stav CHÚ v 4. a 5. stupni ochrany, keď v optimálnom stave je v súčasnosti 78,5 % územia z celkovej rozlohy MCHÚ (v roku 1992 to bolo 48 %), ohrozených je 24,8 % rozlohy ich územia (oproti 49 %) a degradovaných je len 0,3 % (oproti 3 %).

Prehľad chránených území v Slovenskej republike (stav k 1.5.2002)

Katégoria	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR
Chránené krajinné oblasti	14	525 547	-	10,71
Národné parky	9	317 821	238 124	6,48
Chránené areály	189	7 001	2 263	0,14
Prírodné rezervácie	376	11 767	243	0,24
Národné prírodné rezervácie	231	85 906	3 383	1,75
Prírodné pamiatky	230	1 532	207	0,03
Národné prírodné pamiatky	60	59	26	0,001

Zdroj: MŽP SR

Rozloha chránených území - medzinárodné porovnanie (1997)



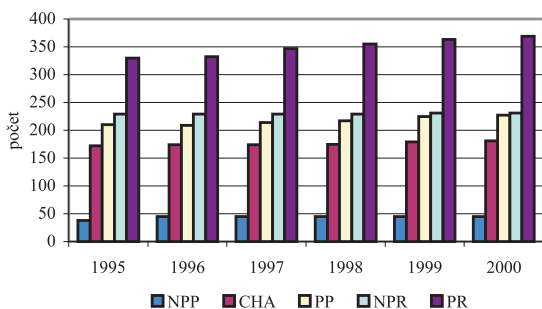
Zdroj: OECD

Prehľad chránených území v Slovenskej republike podľa stupňov ochrany (stav k 31.12.2001)

Stupeň ochrany	Katégoria	Výmera (ha)	% z územia SR
1. stupeň	„sväťca krajina“	3 773 867	77,8
2. stupeň	CHKO* + OP NP*	856 561	17,1
3. stupeň	NP* + OP CHA	183 237	3,7
4. stupeň	CHA + OP PR, NPR, PP, NPP	19 755	0,4
5. stupeň	PR + NPR + PP + NPP	69 040	1,4
2. - 5. stupeň	naobidne chránené časti prírody	1 139 533	23,0

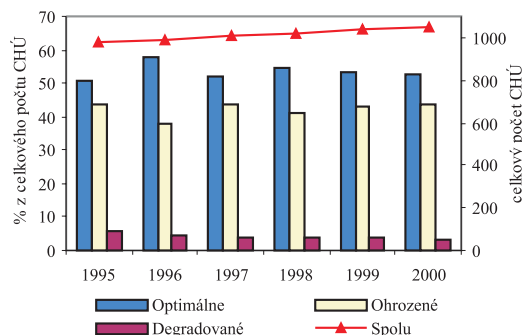
Zdroj: ŠOP SR

Vývoj chránených území v 4. a 5. stupni ochrany v SR



Zdroj: ŠOP SR

Prehľad stavu CHÚ v 4. a 5. stupni ochrany



Zdroj: ŠOP SR

Ciele:

Národný environmentálny akčný program II. (NEAP II) z roku 1999 stanovil pre túto oblasť napríklad tieto ciele:

- novelizovať zákon o ochrane prírody a krajiny,
- navrhnuť a zriadiť nové NP a CHKO,
- dobudovať systavy CHÚ na základe GNÚSES a jej prehodnotenie podľa európskych kritérií,
- revitalizovať poškodené a ohrozené CHÚ,
- budovať územia európskeho významu navrhované do siete NATURA 2000,
- navrhnuť nové lokality na nomináciu do svetového prírodného dedičstva.

Akčný plán pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku pre roky 1998-2010 stanovil okrem iného nasledovné ciele:

- vypracovať koncepcie využívania a plány riadenia CHÚ,
- na základe dohôd medzi vlastníckmi/užívateľmi pozemkov a orgánmi ochrany prírody zabezpečiť postupne znížiť hospodárske využívania jadrových oblastí CHÚ - s kompenzáciou majetkovej ujmy vlastníkom pozemkov.